

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Rvperti Abbatis Monasterii Tuitiensis, ordinis sancti
Benedicti, Theologi antiqui ac plane clarissimi, in Cantica
Canticorum de incarnatione Domini commentario[rum],
libri VII**

Rupertus <Tuitensis>

[Köln], 1527

VD16 B 3703

Rvperti Abbatis Tvitiensis in Cantica Canticorum de incarnatione domini
Commentariorum Liber Primus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34445

RVPER =

TI ABBATIS TVITIENSIS
in Cantica Canticorum de incarna-
tione domini Commentariorum
Liber Primus.

Osculetur me osculo oris sui

Quæ est ista exclamatio tam mag-
na tam repentina, O beata Ma-
ria inundatio gaudij, uis amoris, tor-
rens uoluptatis, totam te operuit, totamq; ob-
tinuit, penitusq; inebriauit, et sensisti quod ocu-
lus non uidit, et auris nō audiuit, et in cor homi-
nis non ascendit, et dixisti, Osculetur me osculo
oris sui, Dixisti enim ad angelum, Ecce ancilla
domini fiat mihi secundum uerbum tuū. Quod
erat illud uerbū? Quid locutus fuerat tecum? In-
uenisti gratiam, ait, apud dominum. Ecce con-
cipies et paries filium, et uocabis nomen eius Ie-
sum. Ac deinceps. Spiritus sanctus superueniet
in te, et uirtus altissimi obumbrabit tibi: Ideoq;
et quod nascetur ex te sanctum, uocabitur fili-
us dei. ¶ Nonne hoc uerbum angeli uerbum
et sponsio erat iam imminentis osculi oris do-
mini? Igitur prudens ponderator dictum u-
trunque appendat in statera rationis: et istud, os-
culetur me osculo oris sui, quod dictum fuit ani-
mæ uel cordis iubilantis, et illud: Ecce ancilla do-
mini fiat mihi secundum uerbum tuum, quod

Esa. 64.

Lucæ. 1.

Idē sensus
sub diuer-
sis uocib.

A hñ

Deus p̄os-
culatus
Mariam.
Iac. 1

I. Cor. 2

Can. 5.
Locutio
dei patris,
ad Mariā.

RVPER. IN CANTICA CAN. CA. I.
dictum fuit oris exultantis. Nonne sunt eiusdem
ponderis? Nōne sensus idem est in uerbis seu uo-
cib. diuersis? Sicut audisti & credidisti, sicut au-
disti & credidisti, sicut tibi met in precando dixi-
sti, fiat mihi, ita & factum est tibi. ¶ Deus pater
te osculatus est osculo oris sui. Quis oculus hoc
uidit? Quæ auris audiuit? Cuius in cor hominis
ascendit? Tibi autem o Maria semetipsum re-
uelauit, & osculans, & osculum, & os osculan-
tis. Longe minoris gratiæ quælibet anima dum
datum optimum, siue donum perfectum concipi-
t, desursum descendens ab eodem patre lumi-
num taliter afflatur, talemq; intus in semetipsa
per sentit osculantis attactum, ut dicere non du-
bitet, nobis autem reuelauit deus per spiritū su-
um. Quanto magis tu o beata in perceptione do-
ni singularis, dum spiritus sanctus superuenit in
te, & uirtus altissimi obumbravit tibi, reuelatio-
nem huiusmodi accepisti. Profecto anima tua li-
quesfacta est, ut dilectus locutus est, scilicet de-
us pater locutione admirabili, locutione ineffa-
bili, dum substantiam uerbi sui, cum illo amore
suo spiritu sancto, tuæ menti tuo uentri penitus
inserirer: in quo nec primā similem uisa es, nec
habere sequentem. Et ad angelum quidem dixi-
se suffecerit, fiat mihi secundum uerbum tuum
angele dei, ut ille osculetur me osculo oris sui, ad
ipsum autem dilectum deum conuersa, loqui &
iubilare anima tua non desit, in ipso experimen-
to suauitatis inenarrabilis, cuius uidelicet iubi-
lationis summa hæc est

¶ Quia meliora sunt ubera tua uino, fra-

grantia unguentis optimis. Oleum effusum nomen tuum, ideo adolescentule dilexerunt te.

¶ In Esaia loquitur idem ipse deus. Audite me domus Iacob, & omne residuum Israhel, q̄ portamini a meo utero, qui gestamini a mea uulua. Vique ad senectam ego ipse, & usque ad canos ego portabo. Ergo & ubera recte dicitur habere, quæ Psalmista non ignorans dicebat. Si exaltavi animam meam, sicut ablactatum super matrem suam, ita retributio in anima mea. Quid ergo per ubera eius, nisi dulcedinem eius recte intelligimus? Et quid est dulcedo eius, nisi spiritus sanctus? Talis dulcedo pulchre in duo ubera disceritur, quia duo sunt data eiusdē sancti spiritus. Alter datum est in remissione peccatorum, cuius uidelicet dati ubere, nullus ante hanc beatā uirginem lactatus est sanctorum antiquorum. Alterum datum est in diuersarum diuisiones siue distributiones gratiarum, quo uidelicet ubere lactati ueteres sancti & prophetauerunt & multa miracula operati sunt. Vtrorumque huiusmodi uberum lactificata dulcedine ineffabili, dum concipis o uirgo beata, dum tibi fit secundum hoc uerbum angelis, spiritus sanctus superueniet in te, & uirtus altissimi obumbrabit tibi: quibus duabus clausulis, iam dicta significabatur duo data eiusdem spiritus sancti, quid aliud diceres, nisi meliora sunt ubera tua uino, fragrantia unguentis optimis. ¶ Non fueras experta uitium huius seculi, uinum uoluptatis carnalis, sine cuius ebrietate nulla unquam mulier, præter te, concipere potuit,

Esa. 46.

Psal. 130

Duo ubera duo data spiritus sancti

Quo uino potata est Maria.

RVPERTI IN CANT. CAN. CA. I.

aut poterit: & tamen dñiudicare nosti, q̄ melior
aut uehementior, dulcior, atq; fortior esset uolu
ptas siue amor deĩ: in quo concepisti sine dubio,
potata illius torrente uoluptatis.

Psal. 35.

Psal. 50

¶ Et tu quidē ueraciter dicere potueras: Ecce enim in ini
quitatibus concepta sum, & in peccatis cōcepit
me mater meā. Cum em̄ esses de massa, quæ in
Adam corrupta est, hæreditaria peccati origina
lis labe non carebas: sed ante faciem huius amo
ris, peccatum nec illud, nec aliud stare potuit: an
faciem huius ignis stipula omnis interijt, ut to
tum sanctum fieret habitaculum: in quo deus to
tis noctem mensibus habitaret, tota omnino mū
da materia, de qua sancta Dei sapientia, domum
æternam sibi met ædificaret.

¶ Prouer. 9.

1. Cor. 12.

¶ Et quia cum tanta dulcedine amoris, præcio
sa plenæ gratiæ simul infusa sunt charismata, q̄
cæteris ab eodem spiritu dispartiuntur sanctis
& electis: recte ubera illa dixeris, fragrantia un
guentis optimis. Optima nanque unguenta sunt
charismata hæc, sermo sapientiæ, sermo scien
tiæ, fides, gratia sanitarum, opera uirtutum, pro
phetia, discretio spirituum: & cætera, quæ qui
habent, boni odoris sunt & suauiter fragrant, si
cut unguentum optimum. Vnde apostolus: Deo
gratias, inquit, qui semper triūphat nos in Chri
sto Iesu & odorē notitiæ suæ manifestat p̄ nos
in omni loco, q̄a Christi bonus odor sumus deo.

2. Cor. 2

Maria pro
phetissa.

¶ Inter cæteros odores unguentorum, quibus p̄
fusa es: prophetia fragrauit, etiam longe anteq̄
noscereris. Hoc enim senserat prophetis nari
bus ille qui dixit: Et accessi ad prophetissam, &
concepit, & peperit filium. Nunquid ille solus

ad te accessit, o prophetissa fidelis? Imo propheta omnes ad te accesserunt, quia prophetia omni-um, & scriptura omnes in tuum sensum, cum superueniente in te spiritu sancto, conuenerunt. Vbi enim totum se indidit patris uerbum: quomodo abessent scripturae, quae de ipso uerbo fonte suo prodierunt? Talia tam bona ubera sunt: Quid deinde? Oleum effusum nomen tuum. Cuius ubera sunt, eius est nomen, id est, cuius est amor uel spiritus, per quem concipitur: eius est uerbum siue filius qui concipitur. Nam filius nomen est patris, praesertim talis filius, tale uerbum: per quod deus in caelo & in terra ualde nominatus ualde est inclutus. Nam per uerbum omnia facta sunt quae fecit deus. Et quis potest aestimare fortitudinem eius? Porro nomen hoc tam forte, tam magnum: ecce est oleum effusum. Mira res. Quid uerbo fortius, & quid oleo suauius? Ergo ne uerbum a sua est natura immutatum? Non: Sed qualitates creaturarum, cum quibus illi ratio est: hinc pro uirtute, illinc pro uitio, diuersae: immo contrariae sunt. Verbi gratia: Diabolus in caelo per uitium superbus fuit: tu uirgo per uirtutem humilis in terra apparuisti. Pro qualitatibus tam diuersis tamque contrariis, uitium idemque uerbum, illi ut flumen tibi ut oleum sese exhibuit, iuxta illud: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.

¶ Quomodo autem uel in quo est effusum hoc oleum? Nimirum in eo quod a deo processit, & de inuisibilibus suis ad nostra uisibilia uenit, quem admodum ipse dixit Iudaeis: Si deus pater uester esset,

Esai. 8.

Luca, 1

Iaco. 4.

Oleum effusum uerbum incarnatum

RVPERTI IN CANT. CANTICO.

Ioan. 8.

Adolescē-
tulæ anīæ
imperfectæ

Exod. 20.
Deute. 5

Deut. 13.

1. Ioan. 4.

diligeretis utique me. Ego enim ex deo processi
& ueni. Effusum ergo est oleum, id est, nomen
tuum, quia processit de secreto substantiæ tuæ,
uerbum tuæ fortitudinis cum suauitate misera-
tionis. ¶ Et ideo adolescentulæ dilexerunt te. Ni-
hil uerius. Nisi enim oleum taliter effusum fuisset
nisi uerbum tuum taliter processisset: adolescen-
tulæ, id est, animæ imperfectæ non ausæ fuissent
diligere te: imo nec ausæ fuissent audire te. Ex-
pli gratia. Steterunt procul dicentes Moyse. Lo-
quere tu nobis & audiemus. Nō loquatur nobis
dominus, ne forte moriamur. Et alibi: Et accessi
stis ad me (ait Moyses) atque dixistis. Ecce osten-
dit nobis dominus deus noster maiestatem & ma-
gnitudinem suā. Vocem eius audiuius de me-
dio ignis & probauimus hodie, quā loquente deo
cum homine uixerit homo, &c. Adeo tunc time-
bant adolescentulæ, nondum quippe oleum erat
effusum. At nunc, dum illud effundis, sicut tunc
promisisti, dicens Moyse: Bene omnia sunt locu-
ti, prophetam suscitabo eis de medio fratrum su-
orum similem tui, &c. dum (inquam) taliter effun-
dis, ecce adolescentulæ dilexerunt, id est, certissimi
me diligunt te: perfecta charitate foris mittente
timorem, quia consideratio tanti beneficii fidu-
ciam dabit, & credentium mentes excitabit ad
uicissitudinem dilectionis.

¶ Trahe me post te, curremus in odore un-
guentorum tuorum

¶ Hactenus exclamationem tuam, o dilecta do-
mini, imitari conabatur in admiratione, quasi grā-
dior modus elocutionis: deinceps sermo noster re-

missior in demonstracione sit: Trahe me post te, Luce, 1.

inquit: Vbi discessit angelus, exurgens autē Maria (inquit Euangelista) abiit in montana cū festinatione, in ciuitatem Iuda: & intrauit in domum Zachariæ, & salutauit Elizabeth. Dixerat enim illi angelus. Et ecce Elizabeth cognata tua, & ipsa cōcepit filiū in senectute sua. Et hic est mensis sextus illi quæ uocatur sterilis, quia impossibile non erit apud deum omne uerbum.

¶ Habent sancti hoc proprium, omnes, qui in ueritate sanctum habent charitatis spiritum, ut ita gratulentur de beneficijs, quæ alijs impensa perceperunt: quemadmodum & de illis, quæ adeo si bimet collata sunt. Tum prope tant mutuos sibi præbere cōspectus, tum dulcia miscere colloquia: certatimq; oportuna, importuna impendere inuicem deuotæ charitatis obsequia. Quid est hoc, nisi trahere & currere in odore unguentorū domini? Præciosum erat unguentum, magnum erat beneficiū, quod dederat dominus sterili conceptum tanti uiri, qui in spiritu & uirtute Helia deberet præire ante dominum, & quo maior non surrexit inter natos mulierum. Tanti ac talis unguenti odorem perceperat: talis ac tanti beneficij famam siue nuncium ab ipso angelo acceperat: & de hoc, sicut & de cæteris, quæ finis, quæ consummatio futura esset spiritu sancto docente, magna prophetissa non ignorabat: Trahebatur ergo post dominum scemina desideriorum trahebatur & currebat in odore unguentorū talium: & ipsum currere, id est, in montana cum festinatione abire, erat dicere, trahe me post te. Nā qui ueraciter diligit, & trahitur, & trahi cu-

Luce, 1.
Matth. 11

RVPERTI IN CANT. CANTIC. CA. I.
pit. Cum igitur traheretur, siue ubi tracta est &
cucurrit, quid dixit?

¶ Introduxit me rex in cellaria sua.

Luc. 1. ¶ Quomodo uel cui hoc dixit? Nimirum per a-
pirationem spiritus sancti in mente eius redun-
dantis, in uentre eius iam operantis, hoc dixit co-
gnatae suae Elizabeth, & infanti qui erat in uen-
tre illius iam mensibus sex. Intrauit enim in do-
mum Zachariae, & salutauit Elizabeth. Et fa-
ctum est, ut audiuit salutationem Mariae Eliza-
beth, exultauit infans in gaudio in utero eius.
Et repleta est spiritu sancto Elizabeth, & exclā-
mauit uoce magna, & dixit: Benedicta tu inter
mulieres, & benedictus fructus uentris tui, &c.
Ergo uere dixit, & mirabiliter dixit, quae saluā-
do cognatam repente prophetissam efficit, ut cō-
festim sciret illa omnia, quorum ista summa est:
introduxit me rex in cellaria sua. Vere pulcher-
rimus & optimus explanationis modus: ubi ue-
recundae puellae prolocutor sit ipse deus, ipse spi-
ritus sanctus, spiritus propheticus: Qui non ten-
tatus (ait uir sapiens) quid scit? Vir in multis ex-
pertus, cogitabit multa: & qui multa didicit, &
narrabit intellectum. Horum ideo co memine-
rim, quia reuera non nisi qui tentatus est in his q̄
accepit, & quae a deo reuelata sunt sibi, digne po-
test perpendere religiosum silentium uirginis, si-
ue custodiā oris eius, circa secretū dei. Quis enī
ab illo, q̄ somnia prius uidit & enarrauit, quoru-
utiq; uisio uisitatio fuit emissā ab altissimo. d. a
puero Ioseph filio Iacob: qs, inquā, usq; in p̄sē-
tiē, ita nouit uel potuit obseruare tēpus tace-
ndi

Eccl. 34

Gene. 37.

COMMENTARIO. LIB. .I. Fo. 8.

& tempus loquendi, quin aliquando opus haberet increpari & doceri, cauere scandalū inuiden-
tium, sicut illum pater suus increpauit: Ergo q̄-
to quisq; amplius tentatus est in eiusmodi, & ex-
pertus est inuidiæ malum quid sit ipse scit, & e-
narrare potest intellectum huius i ei, quod tu be-
ata uirgo uere fidelis fuisti & ueraciter magnæ
fidei: non solum quia credidisti angelo euangeli-
zanti, nerum etiam quia secretum istud custodi-
sti, neq; properasti aliquando cuiq; tuæ admi-
rationem facere felicitatis, ut diceres, quid fecisset
tibi deus: nisi ei, cui prior ipse deus uel spiritus
sanctus reuelauit. Hoc non leuiter perpēdere nos
uult euangelista, cum semel & iterum dicit: Ma-
ria autem conseruabat omnia uerba hæc confe-
rens in corde suo. Nunc dicta prosequamur. In-
trodixit me Rex in cellaria sua. Hoc ipsa quidē
dixit uerbis alijs .s. uerbis cantici sui quo ani-
ma eius dominum magnificauit, sed (sicut iam
dictum est) prior eidem, uidelicet Elizabeth, spi-
ritus sanctus, spiritus propheticus reuelauit.

Lucæ. 2

¶ Et q̄ sunt illa cellaria regis dei? Nimirū sacra
mysteria, q̄cunq; continētur in scripturis sc̄tis.
Nā ista cellaria præciosa sunt, meliora cellis aro-
matū, & argēti & auri, & odoramentorū, & un-
guenti optimi, & oibus apothecis regiæ suppel-
lectilis, thesaurorūq; uniuersorū, quales habere po-
tuerūt reges terrarū: & ille præcipue tp̄alis rex
Salomō. In cellaria sua, inq̄t, rex, nō q̄liscūq; s; rex
coeli & terræ, me introduxit: nihil em̄ a me
abscondit: sed omni dulcedine sua me inebriauit.
Qui. n. uerbū suū, qd̄ erat, & ē i corde suo, mihi
totū ifudit: quō nō etiā cū illo mihi oīa donauit?

Esa. 39.

3. Reg. 10

RVPERTI IN CANT. CANTIC. CA.

Non enim introductio qualiscunq; hæc debet intelligi, sed introductio cum iure possidendi: si cuius ius est sponsam legitimam, cum tabulis matrimonij in dotem suam introduci. Quid ad hæc illa Elizabeth, cum istud intus aure cordis petere pisset?

¶ Exultabimus & lætabimur in te.

Lucæ. I.

¶ Hoc uere dixit, & cum magno clamore dixit, Ait enim uoce magna: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui. Et unde hoc mihi ut ueniat mater domini mei ad me? Ecce enim ut facta est uox salutationis tuæ in auribus meis: exultauit infans in gaudio in utero meo: Ego beata, quæ credidisti, quoniam perficietur ea quæ dicta sunt tibi a domino. Nonne hoc erat dicere exultabimus & lætabimur in te? Iam enim incipimus ego & infans in utero meo exultare in gaudio, a uoce salutationis tuæ. Ex hoc & nos, & qui uenturi sunt post nos, exultabimus & lætabimur in te: & cantabimus dicentes, quia Eua nos fecit plorare, Maria nos fecit exultare, Nam quod illa tristis abstulit, tu reddis almo germine: Ite, ite exultabimus & lætabimur in te. Quomodo in te? Dicam paulo expressius.

¶ Memores uberum tuorum super uirum recti diligunt te.

Lucæ. II.

¶ Hæc est & erit materia uel causa exultationis uel lætitiæ nostræ in te, memoria uberum tuorum, quia uirginis uberibus lactasse illum prædicaberis qui creauit te: Dicemus enim: Beatus uenter qui te portauit Christus, & beata ubera quæ suxisti. Et si aliud quid mysticum per ubera te

COMMENTARIO, LIB.I.

Et potest intelligi, attamen causa ista cunctis erit amabilis, quia is, q angelos suæ uisionis dulcedine pascit: tua o felix ubera suxit. ¶ Huius rei memores super uinum, id est, super omne qd in hoc seculo dulce uidetur aut iocundum, recti diligunt, id est, certissime diligunt te. ¶ Rectorum illorum primus est & erit infans iste, qui a uoce salutationis tuæ, qua salutasti me: iam exultat in gaudio in utero meo & lætatur in te. Iam cepit exultare & lætari in te, & exultare non desinet, memor uberum tuorum super uinum, id est omne seculum respuens & carnalis uoluptatis commercium, uirum se deo dedicans uirginem, propter uberum tuorum lac dulcissimū, quæ uidelicet ubera tua de cœlo plena lacte uirgineo lactauerunt deum. ¶ O q̃ multi utriusq̃ sexus, propter hoc ita te diligunt & similiter facient. Num paruum est hoc memorale tuū? Immo inter omnia quæcunq̃ fecit deus memorabilia, præcipuum & omnis creaturæ expectatione est dignum, quod is, q angelorū cibus est, homo factus ex te propter homines, tuis uberibus lactari dignatus est. ¶ Recti ergo, hoc ipso, quod recti sunt, quod non inuidi, immo beniuoli sunt, memores uberum tuorum, diligunt te. Quis fructus dilectionis huius? Quæ merces aut quod præmium? Abundantia. Dicit enim spiritus sanctus in psalmo. Rogate quæ ad pacē sunt Hierusalem, & abundantia diligentibus te. Cuius rei abundantia diligentibus te o sancta Hierusalem, nisi eius quæ diligitur in te. Tale est bonum tuum, bonum uidelicet a deo datum, ut q̃s que diligendo facere possit, & faciat esse suum.

B

Sup uinū.

Memores
uberū tuo
rum

Recti dili
gunt te.

Psal. 121

RVP. IN CAN. CANT. CA.I.

Diligendo ergo in te, quod mater es domini, fidelis anima & ipsa mater fit, Ipse enim meus (inquit) & frater & soror & mater est: quicumque fecerit uoluntatem patris mei qui in coelis est. Cuius uidelicet paternae uoluntatis si summam querimus, credere, sperare, & diligere est. Non ergo paruo pro praemio, habendo fidem recti sumus habendo spem memores sumus, habendo charitatem te diligimus.

¶ Sequitur,

¶ Nigra sum sed formosa, filiae Hierusalem, sicut tabernacula Cedar: sicut pellis Salomonis. Nolite me considerare, quod fusca sim: quia decolorauit me sol.

Lucā. I

Cur Maria non interfuit partui Elizabeth

¶ Res ipsa exigit ut quaeramus, quousque uel quam diu beata uirgo Maria mansit cum illa Elizabeth cognata sua. Vtique mensibus tribus, fere usque dum Elizabeth tempus pariendi impletur. Ille namque mensis sextus erat illi, quae uocabatur sterilis, quando Maria nuncio bono impleta, exurgens, abiit cum festinatione in domum Zachariae. & salutauit Elizabeth. Maria autem mansit (inquit Euangelista) cum illa quasi mensibus tribus, & reuersa est in domum suam. Statimque subiungit. Elizabeth autem impletum est tempus pariendi, & peperit filium. ¶ Ergo Maria non erat illic, quando Elizabeth peperit filium. Cur (quaeso) non interfuit? Cur tanti gaudij, tantae exultationis festiuitatem non expectauit?

tiae nebulam habens, cito purgatus est, dicente sibi angelo domini, quod sana cute decolorata essem, quam non flamma ignis de deorsum, sed de super sol decolorauit, quod salua uirginitate grauida essem: quam non uir terrenus, sed pater coelestis, de spiritu sancto grauidam fecit. Non ita ceteri omnes cognitam ueritatem sequuntur. Sed quid?

¶ Filij matris meae pugnauerunt contra me, posuerunt me custodem in uineis, uineam meam non custodiui

¶ Filij matris meae, Iudaei sunt: filij synagoga, immo qui se dicunt Iudaeos esse, & non sunt, sed sunt [†] alias in synagoga. [†] synagoga Satanae. Isti pugnauerunt, id est certissime pugnabant contra me, considerantes & considerare uolentes, quod fusca sim, quod non uere decolorauerit me sol, sed nigra sim nigredine omnimoda sicut tabernacula Cedar. Hinc ab illis passa sum uel patiar pugnas uerborum, pugnas linguarum blasphemantium. Praedictum est eis, quod non nigra, immo (ut iam dixi) formosa sim sicut pellis Salomonis: sed econtra pugnauerunt repleti zelo, & contradixerunt pro pugnatoribus meis blasphemantes. Diximus ergo, Vobis oportebat primum loqui uerbum dei, sed quoniam repellitis illud, & indignos uos iudicatis aeternae uitae, ecce conuertimur ad gentes. Sic enim praecepit nobis dominus. Posui te in lucem gentibus, ut sis in salutem usque ad extremum terrae. ¶ Hoc modo posuerunt me custodem in uineis, id est in gentibus, quae non quidem erant, sed ex mea custodia factae

Actu. 13

Esa. 42.

RVP. IN CAN. CANT. CA.I.

Diligendo ergo in te, quod mater es domini, fidelis anima & ipsa mater fit, Ipse enim meus (inquit) & frater & soror & mater est: quicumque fecerit uoluntatem patris mei qui in coelis est. Cuius uidelicet paternae uoluntatis si summam querimus, credere, sperare, & diligere est. Non ergo paruo pro praemio, habendo fidem recti sumus habendo spem memores sumus, habendo charitatem te diligimus.

¶ Sequitur,

¶ Nigra sum sed formosa, filiae Hierusalem, sicut tabernacula Cedar: sicut pellis Salomonis. Nolite me considerare, quod fusca sim: quia decolorauit me sol.

Lucā. I

Cur Maria non interfuit partui Elizabeth

¶ Res ipsa exigit ut quaeramus, quousque uel quam diu beata uirgo Maria mansit cum illa Elizabeth cognata sua. Vtique mensibus tribus, fere usque dum Elizabeth tempus pariendi impletur. Ille namque mensis sextus erat illi, quae uocabatur sterilis, quando Maria nuncio bono impleta, exurgens, abiit cum festinatione in domum Zachariae. & salutauit Elizabeth. Maria autem mansit (inquit Euangelista) cum illa quasi mensibus tribus, & reuersa est in domum suam. Statimque subiungit. Elizabeth autem impletum est tempus pariendi, & peperit filium. ¶ Ergo Maria non erat illic, quando Elizabeth peperit filium. Cur (quaeso) non interfuit? Cur tanti gaudij, tantae exultationis festiuitatem non expectauit?

COMMENTARIO. LIB. I. 10

Cur discessum suum non distulit, donec uideret infantem quem uidisse gaudium fuit? Non ignorabat angelum dixisse ad Zachariam. Et erit gaudium tibi & exultatio: & multi in natiuitate eius gaudebunt. Item. Et ecce eris tacēs, & nō poteris loqui usque in diem quo hæc fiāt: pro eo quod non credidisti uerbis meis. Cur non expectauit uidere hoc miraculum, scilicet eum, qui mutus fuerat, aperto ore eius & lingua eius, cū nomine IOHANNIS loquentem & benedicientem deum? Nonne magis ad eam quam ad quamlibet alium pertinebat congratulari, & audire uerba cantici de ore prophetantis, & tu puer propheta altissimi uocaberis, præibis enim ante faciem domini parare uias eius? Cur igitur quæ & eatenus non uenisse causam habere uideretur, ut saltem illa die ueniret, cognata cum uicinis & alijs cognatis illius, & congratularetur: e contra cum iam dudum uenisset, ideo discessit ne interesset gaudentibus & congratulantibus.

¶ Causam nesciremus, rem ipsam, id est, discessum eius non animaduverteremus, nisi excipisset intellectum uox ista, per spiritum sanctum in persona eius prolata, nigra sum sed formosa. Quid enim hoc erat? Quid putamus facturos uel dicturos fuisse uicinos & cognatos qui multi conuenerunt, si inter eos inueniretur in utero habens? Ipse Ioseph uir eius, cui desponsata erat, quoniam in-

Responsio.

B ij

RVP. IN CAN. CANT. CA. I.

Math. 1

Nigra sum
sed formosa.

Lucæ . 2.

Mich. 5

uenit eam in utero habentem, cum esset iustus, nolebat traducere eam: sed uolebat occulte dimittere eam. Ergo in oculis eius nigra erat, et est adhuc in oculis siue in sensu illorum, qui cum sint filij matris suæ, de quibus postmodum dicendum est: pugnant contra eam, contradicendo nobis creditibus et confidentibus eam de spiritu sancto fuisse impregnata. ¶ At illa dicere poterat et ueraciter dicit, nigra sum sed formosa: nigra inquam, id est, pregnas inuenta sum: sed formosa, id est, salua uirginitate de spiritu sancto impregnata. Bene actum, optime prouisum est, ut uentura postmodum multitudine ad illud natiuitatis Iohannis gaudium, reuerteretur in domum suam, ne prius ab illis depræhenderetur in utero habens, quam ab ipso beato Ioseph, qui cognus esset corrigi per angelum dicentem, Ioseph fili David, noli timere accipere Mariam coniugem tuam. Quod enim in ea natum est, de spiritu sancto est. ¶ Nec istud suffecisset, nisi etiam priusquam complerentur dies Mariæ ut pareret, locum mutauisset. Poterat namque uicinis et notis fieri occasio loquendi, quod tam cito peperit uix habens menses sex: ex quo monente angelo beatus Ioseph coniugem suam accepit. Bene igitur, et hoc prouisum est, quod exijt editum a Cæsare Augusto, ut describeretur uniuersus orbis, quatenus per hanc occasionem, et scriptura impleteretur, quæ Christum de Bethlehem nasciturum prædixerat esse, et uirgo ab omni uicinatorum quæstione liberaretur: quomodo tam breui tempore exacto, ex quo in coniugium accepta fuerat, peperisset. Dicat igitur, Nigra sum

sed formosa; filia Hierusalem. Secundum opinionem male uidentium nigra, secundum fidem recte credentium formosa. ¶ Quam nigra

Gene. 21.

et quam formosa? Nigra, sicut tabernacula Cedar: formosa, sicut pellis Salomonis. Sicut enim Ismahel, ad quem pertinet Cedar, niger, id est, ferus homo iure fuit eiectus cum matre sua dicente Sara, ecce ancillam et filium eius: non enim erit haeres filius ancillae cum filio liberae, & regione omnium fratrum suorum in solitudine fixit tabernacula, ita & ego iure eiicienda uisa sum ita ut uir meus Ioseph nollet traducere, sed uellet occulte dimittere me. Multum erat miseratiois in eo, quod occulte dimittere uoluit, cum lex multo asperius censeat de puella eiusmodi: qualis ego, dum pregnas essem, poteram existimari. Ergo nigra ego sicut tabernacula Cedar, quia sicut ille cum matre sua, ita & ego cum eo quod conceperam uidebar eiicienda, uiri mei domo & hereditate indigna. Cedar (ut iam dictum est) pertinet ad Ismahel. Quare autem magis hic placuit dicere tabernacula Cedar, quam tabernacula Ismahel?

Gala. 4.

Deute. 22.

Videlicet quia Cedar tenebrae, Ismahel interpretatur exauditionis dei, magisque nomen tenebrarum, quam exauditionis dei, congruit meae quae putabatur ingenii nigredini.

Formosa
sicut pellis
Salomonis.

¶ E contra, sicut pellis Salomonis, id est, exterior cultus & omnis dignitas sapientissimi regis incomparabiliter splenduit, ita ut nullus ei regum potuerit unquam comparari, ita & uirginitatis meae splendor praeter omnibus sanctis & filiis regni dei est admirabilis, nec ei qui ex me natus est, quisquam sanctorum, nec ipse Isaac, eidem Cedar longe

tiae nebulam habens, cito purgatus est, dicente sibi angelo domini, quod sana cute decolorata essem, quam non flamma ignis de deorsum, sed de super sol decolorauit, quod salua uirginitate grauida essem: quam non uir terrenus, sed pater coelestis, de spiritu sancto grauidam fecit. Non ita ceteri omnes cognitam ueritatem sequuntur. Sed quid?

¶ Filij matris meae pugnauerunt contra me, posuerunt me custodem in uineis, uineam meam non custodiui

¶ Filij matris meae, Iudaei sunt: filij synagogae, immo qui se dicunt Iudaeos esse, & non sunt, sed sunt [†] alias in synagoga. [†] synagogae Satanae. Isti pugnauerunt, id est certissime pugnabant contra me, considerantes & considerare uolentes, quod fusca sim, quod non uere decolorauerit me sol, sed nigra sim nigredine omnimoda sicut tabernacula Cedar. Hinc ab illis passa sum uel patiar pugnas uerborum, pugnas linguarum blasphemantium. Praedictum est eis, quod non nigra, immo (ut iam dixi) formosa sim sicut pellis Salomonis: sed econtra pugnauerunt repleti zelo, & contradixerunt pro pugnatoribus meis blasphemantes. Diximus ergo, Vobis oportebat primum loqui uerbum dei, sed quoniam repellitis illud, & indignos uos iudicatis aeternae uitae, ecce conuertimur ad gentes. Sic enim praecepit nobis dominus. Posui te in lucem gentibus, ut sis in salutem usque ad extremum terrae. ¶ Hoc modo posuerunt me custodem in uineis, id est in gentibus, quae non quidem erant, sed ex mea custodia factae

Actu. 13

Esa. 42.

RVP. IN CAN. CANT. CAP. I.

Gen 10. 21

sunt uinæ domini. Posuerunt inquam, id est, ut ego ponerer, effecerunt per incredulitatem suam. Non enim ego prior illos, sed ipsi priores me repulerunt, & custodia mea sese indignos iudicauerunt. Igitur iusto iudicio tales matris meæ filios reliqui & uineam meam non custodiui, gentem meam non adiuui, non defendi quatenus uenirent locumque & gentem tollerent Romani. Putauerunt, quod si me repulissent, errare deberem in solitudine, sicut Cedar uel sicut Agar. Verum non ita est. Pro una uinea, quæ debuit esse mea, utpote gens mea, sanguis meus, & caro mea, multas uineas acquisiui, multas ecclesias in gentibus dilataui, quæ omnes custodiam meam habent, & habere desyderant, de meritis meis præsumentes, de intercessionibus meis confidentes, & pro huiusmodi custodia clamantes ad me iugiter. Hæc ad filias Hierusalem elocuta, quales refugit (ut supra iam dictum est) ne confideretur ab eis, & inueneretur in utero habens, in illa frequentia uiuentium ad Elizabeth, ut congratularentur ei: mox ad dilectum conuersa dicit.

¶ Indica mihi quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie: ne uagari incipiam per greges sodalium tuorum.

¶ Sensus uocis huius quærenti, nec dubitanti mihi, quin ueraciter congruat tantæ tamque beatæ uirgini, magnum & mirum sese ingerit, & aperit sacramentum illius euangelicæ lectionis.

Cum factus esset Iesus annorum duodecim, ascendentibus illis Hierosolymam secundum consuetudinem diei festi, consummatisque omnibus, cum redirent, remansit puer Iesus in Hierusalem, & non cognouerunt parentes eius, & cetera usque, & dixit mater eius ad illum, Fili, quid fecisti nobis sic, Ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te. Quid enim? Nunquid casu gestum est, ut puer Iesus remaneret in Hierusalem & parentes eius illum esse in comitatu existimarēt, regrerent inter cognatos & notos, & non inuenirent, regressi in Hierusalem requirentes, post triduum inuenirent, non quomodo cunque uel ubicunque, sed in templo sedentem in medio doctorum, audientē illos, & interrogantem: Nunquid hoc Euangelista tam diligenter scriberet, nisi rem sacramenti plenam esse sciret? Sunt & alia multa (inquit Ioannes) quæ fecit Iesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere eos, qui scribendi sunt, libros. Si solā spectes rem gestam: quantum est hoc inter alia tam multa, ut illis omissis ab Euangelista non deberet omitti? **U**rgitur & in uoce ista indica mihi quæ diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie, & in illa re gesta, qua dixit eadem diligens & dilecta, Fili quid fecisti nobis sic? ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te: unū idemque mysterium spectare iuuat. Quid enim est comitatus de die festo redemptum, nisi frequentia uel ritus caeremoniarum iudaicarum, caeremoniarum carnalium? Istæ namque, mandata uitæ non præcesserunt, sed comitatæ sunt, & si rite consyderes legis ordinem, postquam præcepta bona data sunt, quæ faciens homo uiueret

Lucæ, 2.

Ioan. 21.

Myfteriū
de abolen-
dis cære-
monijs Iu-
dæorum.

RVPERTI IN CANT. CANTIC. CA. 1.

Leui. 18
Ezec. 20.
Exo. 32
Actu. 15

in eis, istæ carimonix præceptaq; non bona, in quibus non uiuerent, a reatu uituli sumpserunt initium, & hoc erat iugum grauissimum, quod neq; nos (ait Petrus Apostolus) neq; patres nostri portare potuimus. Super his magna conquisitio futura erat, & facta esset: sicut in actib; apostolor; legimus. Et quidam descendentes de Iudæa, docebant fratres, quia nisi circumcidamini, non potestis salui fieri, & quia oportet præcipere, seruari legem Moyse. Hoc erat, parentes Iesu existimantes, Iesum esse in comitatu. Sed non erat ibi Iesus. Imo erat, & esse illum oportebat in medio doctorum, audire & interrogare uerba uitæ. Hinc per Hieremiam prophetam fuerat prædictum. Quia non sum locutus cum patribus uestris, & non præcepi eis in die qua eduxi eos de terra Aegypti, de uerbo holocaustorum & uictimarum: sed hoc uerbum præcepi eis, dicens: Audite uocem meam & ero uobis deus, & uos eritis mihi populus: & ambulante in omni uia quam mandauit uobis: subauditur in monte Oreb, ante reatum uituli, ubi iustificationes & præcepta uitæ dedi, scripta in tabulis digito dei. ¶ Horum discernendor; utiq; magistræ te esse oportebat o beata Maria, & magistra magistror; i. apostolor;, iuxta illud: Fons hortor; puteus aquar; uiuentiu, quæ fluunt impetu de Libano. An quia spiritus sanctus illos docuit, iccirco tuæ uocis magisterio non illis opus fuit? Imo uox tua uox illis fuit spiritus sancti, & quicquid supplementi opus erat eisde mortalib; uel testimonijs, ad cõfirmandos singulor; sensus, quos acceperant ab eodem spiritu, diuidente sin

Hiere. 7.

Exod. 20

Cant. 4

1. Cor. 12.

COMMENTARIO. LIB. .I. Fo. 14

gulis, prout uult, ex religioso ore tuo perceperunt, instructo ad loquendum, bene composito ad tacendum, prout tempus erat oportunū. An quia loco supra memorato de actibus postolorum ubi facta seditioe propter caerimonias Iudaicas conuenerunt apostoli & seniores, uidere de hoc uerbo, nullam tui mentionem scriptura fecit, iccirco putandū est, quod cōuentus ille te omiserit, & sanctum de tuo pectore de tuo ore spiritū non consuluerit? Imo & illic & in cæteris agendis tu princeps, omnem soluisti quæstionem: ita tamen, ut non clamares, neq; contenderes, neq; audiretur uox tua foris: quia (sicut ante nos dictū est) tu sola es uirgo quæ uniuersam hæreticā prauitatem interemisti. Dixeris ergo: Indica mihi quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie: ne uagari incipiam per greges sodalium tuorum. Indicari tibi flagitabas, ut alijs indicare scires. Sed dico: Nunquid nesciebas? Nunquid quod prophetæ scierunt, tu ignorabas? Vtq; nescires: nisi desuper indicatum tibi fuisset. Et deus tuus filius tuus præsciebat, quod resurrecturus esset a mortuis: & tamē in persona eius Psal- mista dicit: Tu autē domine miserere mei, & resuscita me, & retribuam eis. ¶ Dicat aliquis: Quid ergo est quod in supradicto loco Euangelij, dum ista significarentur, dixit: Fili quid fecisti nobis sic, ecce ego & pater tuus dolentes quærebamus te, & cætera usque, & ipsi nihil horum intellexerunt? Ad hæc inquam: Et qd illud est, quod Euangelista continuo intulit: & mater eius conseruabat omnia uerba hæc, conferens in corde suo? Igitur ecce duo quasi repugnantia.

Actu. 15

Esai. 42.

Psal. 40.

RVPERTI IN CANT. CANTIC. CA. I.

Si enim non nesciebat, quomodo quærens dolebat: dolens quærebat: Si autem nesciebat, quomodo uel quibus in corde suo conferebat: Ergo neq; a dextris; neq; a sinistris sermo sit, quia ueraciter magna hæc prophetissa; quid ageretur nō ignorabat, quoniam gratia plena erat: & tamen dolens quærebat, quoniam dispensationi diuina ipso suo silētio seruīens; quamuis cum illis quærentibus quæreret, tempus tacendi custodiebat; & dolentibus condolebat, Quomodo autem dicenti, indica mihi; responsum est ex persona dilecti: Nam & per cunctatio & causa per cunctationis, melius cū responsione explanari poterit.

¶ Si ignoras te o pulchra inter mulieres, egredere & abi post uestigia gregum: & pascce hædos tuos iuxta tabernacula pastorum.

Pulchritudo Mariæ,
fides & humilitas.

Rom. 10.

¶ O pulcherrima mulierum, o benedicta inter mulieres, cuius pulchritudo bñdictio est, citius pulchritudo ipse benedictus fructus uentris tui est, talis ac tanta causa tua est, ut si teipsam non ignores, statim scias illud quod quæris, dicens: Indica mihi, ubi pascas, ubi cubes i meridie: nec uerendum tibi sit, ne uagari incipias per greges sodalium meorum, id est, per conuenticula quæ fiunt circa cathedras siue doctrinas scribarum & pharisæorum, qui sese mihi sodales siue pares faciunt, qui in cærimonijs suis iustificari uolūt, qui suam quærentes statuere iustitiam, iustitiam dei, quæ Christus est, subiecti non sunt. Quid enim? Vnde pulchritudinem istam acquisisti, ut sis pulcherrima mulierū: ex fide & humilitate.

an ex operibus legis? Nonne ex fide & humilitate? Nam & beata quæ credidit, ait illa prophetissa, illa cognata tua Elizabeth, repleta gaudio, & exultans in spiritu sancto cum infante in utero suo. Beata (inquit) quæ credidit, quoniam perficiuntur ea quæ dicta sunt ei a dño: Non dixit, beata, quæ inuenta est in operibus legis. Ecce beatitudo ex fide. Tu quoque statim cecinisti. Quia respexit humilitatem ancillæ suæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Et ecce beatitudo ex humilitate. Ergo ex fide & humilitate, imo fides & humilitas tota pulchritudo tua est, & hic est locus requietionis meæ. Locus in quo dilectus tuus pascendo & cubando, delicitur in meridie, id est, in hoc tempore plenæ gratiæ; quando figura iam præterita, res illius umbra depulsa, sol ueritatis ascendit. ¶ Si hoc ignoras consequens est, quod dixi, egredere & abi post uestigia gregum, uidelicet eorum qui in lege uel in carne iustificari uolunt: & pascce hos dos tuos iuxta tabernacula pastorum, id est, carnales habe alumnos secundum imitationem superprædictorum sodalium meorum: quorum omnium cuncti greges, non oues, sed hœdi sunt: utpote a peccato suo non iustificati, imo in peccato suo morituri. ¶ Cui post hac licebit in carne gloriari? Ecce illi, quæ de carne sua uerbum carnem factum peperit, si ignorat se, subauditur, unde altissimo placuerit, dicitur, egredere & abi. Et in euangelio cum extollens uocem quædam mulier de turba, dixisset: Beatus uenter qui te portauit, & ubi beata quæ suxisti: quid responsum est ei? Quinimo, beati qui audiunt uerbum dei, & custodiunt illud.

Lucæ. I

Coloss. 2

Io 8.

Lucæ. II

RVPERTI IN CANT. CAN. CA. I.

Bea. ueter
te port.

Hæc enim causa principalis est effectiua beati-
tudinis, & sine hac beata non potuisset esse uel di-
ci. ¶ Attamen perseveranter & irrefragabiliter
dicimus: beatus uenter qui. portauit, & ubera
quæ suxisti & benedicimus, scientes quia hospi-
tium uentris sui, quod creatori suo præbuit, &
alimonia lactis sui, quod ori eius ministravit,
fide præciosa, & humilitate gratiosa communi-
uit, atque perornauit, compleuit & custodiuit,
nullam habens unquam ignorantiam sui. Se-
quitur:

¶ Equitatus meo in curribus Pharaonis al-
simulaui te amica mea.

Equitatus
dñi uirga
Aaron.

¶ Hoc est, quod te nolo ignorare, & quod si rite
perpendis o amica mea, non ignoras te. Quis nã
fuit ille meus equitatus in curribus Pharaonis.
Vel quomodo in curribus Pharaonis? Magnũ &
mirũ spectaculum respicienti, inde currus Phara-
onis, hinc equitatum meum. Currus namq; Pha-
raonis ualde multi, ferro armati. pleriq; etiã au-
ro uel argento insigniti fuerunt: equitatus autẽ
meus uirga una fuit, uirga Moyse & Aaron.

Exodi, 7.
&c.

Virga illa contra sublimes currus Pharaonis ta-
liter equitauit, hoc modo militauit. Primo, uer-
sa in colubrum deuorauit uirgas Magorum: de-
inde pcutens aq̃s fluminis uertit in sanguinẽ de-
inde extensa super fluuios & super riuos ac palu-
des eduxit ranas super terram Aegypti, deinde
percussit puluerem terræ & facti sunt cyniphes
in hominibus & in iumentis, denique impleuit
domos Aegyptiorum muscis diuersi generis, de-
inde fecit ut morerentur omnia animantia Aeg-
yptiorum; & deinde facta sunt uulnera uesica

rum turgentium, deinde extensa in cœlum fecit tonitrua & grandinem mixtam igni ac discurrentia fulgura super terram Aegypti: deinde extensa super terram ascendere fecit locustam, & deuorauit omnem herbã quæ residua fuit graminis: deinde extensa in cœlum, fecit ut essent tenebræ horribiles in uniuersa terra Aegypti: nouissime eleuata super mare, uertit illud in siccũ, & diuisit aquam, & transierunt filij Israel per medium maris, iterumque reducta super mare, operuit aquis currus & equites cuncti exercitus Pharaonis. Recte ergo uirga talis dicitur equitatus domini, quæ contra tot currus & equites Pharaonis sola suffecit & uictoriam peregit.

Exo. 14

¶ Quomodo uel in quo tali equitatu meo amica mea assimilaui te? Videlicet in eo, quod posita coram domino uirga illa in tabernaculo testimonij, sequenti die inuenta est germinasse, & turgentibus gemmis eruperant flores, qui folijs dilatatis, in amygdala deformati sunt. Erant enim quidã similes istorum sodalium meorum, pro sacerdotio contendentes, & concilia sua trahentes aduersus Moysen & Aaron: sicut isti sodales mei, sacerdotium sibi uendicant, in carnibus taurorum & sanguinem hircorum, aduersus sacerdotium meum, sacerdotium æternum secundum ordinem Melchisedech iuramento firmatum. Dixi ego: Refer uirgam Aaron in tabernaculum testimonij, ut seruetur ibi in signum rebellium filiorum Israel, & quiescant quæræ eorum a me, ne moriantur. Illi signo, illi equitatu meo assimilaui te amica mea. Sicut enim uirga illa, uirgas maleficorum &

Num. 17

Heb. 9.
Psal. 109.
Num. 17.

RVPER. IN CANTICA CAN. CA.I.
incantatorum deuorauit, & omnem superbiam
Aegyptiacam obtriuuit, ac deinde germinauit,
fronduit, floruit, & fructum protulit, non plan-
tata, non succo terræ animata, sed uirtute coele-
sti supra usum naturæ prouecta, sic tu pulcherri-
ma mulierum, amica mea, cūctam prauitatem
hæreticam interemisti, superbiam diaboli deieci-
sti, cōceptu florida, partu fructifera, uirgo in cō-
ceptu, incorrupta in partu, uirgo ante partum,
incorrupta post partum. Nonne igitur pulcher-
rima es mulierum? Vere pulcherrima.

¶ Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis;
collum tuum sicut monilia.

Pulchræ
sunt genæ
tuæ.

¶ Pulchritudo tua pudicitia est, quæ multū ap-
paret & spectabiliter lucet in genis tuis, quia nō
foris uagaris oculis, sed sicut soliuaga & auis ca-
stissima turtur, solitudine delectaris, & solitari-
am te angelus inuenit atq; salutauit. Non ita pul-
chræ sunt genæ mulieris, qualem sapientia deno-
tat, ornatu (inquiens) meretricio præparata, ad
capiendas animas, garrula & uaga, quietis im-
patiens, nec ualens in domo consistere pedib. sur-
is. Verum ut taceā de eiusmodi, pudicarum o-
mnium uirginum, uiduarum atq; continentium
pudor siue pudicitia, religiositas aut uerecundia
tuis genis, tuis oculis cūmparata, non est uerecū-
dia, non est pudor, non est, aut uix meretur dici
pudicitia. ¶ Adde quod collum tuum sic est, si-
cut monilia. Sicut enim monilia muniūt matro-
narum pectora pudica, unde & dicuntur moni-
lia, eo q̄ pectus muniant, ne q̄s extraneus, id est,
impudicus manum suam injiciat, ita & collū tu

Monilia

um munit uerba tua, non solū ne quid ociosum aut noxium siue inordinatum per uocem erumpat, uerum etiam ne ipsum bonum tuum, secretum tuum, diuinum mysterium tibi creditum, leuiter uiam uel uocem inueniat, ut auris aliena siue filia aliqua, quā uis uideatur esse filia Hierusalem, quæ forte custodire nesciret huiusmodi margaritas, sicut custodiri oporteret propter porcos maximeque propter Herodē & eius complices. Vere igitur pulcherrima mulier, pulcherrima in genis, pulcherrima in collo. i. tam oculorum quam uerborum tuorum modoramine decetissimo. Quid adhuc dicunt amici uel familiares tui: quales primi fuerunt apostoli?

Matth. 7

¶ Murenulas aureas faciemus tibi, uermiculatas argento.

¶ Murenula quoddam colli ornamentum uulgo sic uocatum, iccirco, quod scilicet auri metallo in uirgulas lentescere quædam ordinis flexuosi catena contexitur, in similitudinem murenæ serpentis. Hæc & interdum auri atque argenti textitur uirgulis. Vnde hic dicitur, murenulas aureas, uermiculatas argento, faciemus tibi.

Quid murenula.

¶ Aurum & argentum idem significant hic, quod & in psalmo cum dicit. Pennæ columbæ deargentatæ: & posteriora dorsi eius in pallore auri. Aurum in dorso uel in posterioribus columbæ interior est sensus sacræ scripturæ, argentum uero sermo exterior, cuius nitore nullo modo comparari possunt lepores siue exornationes eloquentiæ mundanæ, quantumlibet exquisitæ fuerint siue accurate. Ergo per murenulas aureas argen-

Psal. 67.

C

RVPER. IN CANTICA CAN. CA.I.
gento uermiculatas, recte intelligimus sermoci-
nationes sanctorum, sensibus aureas: elocutionis ni-
tore argenteas, siue luculentas. Est igitur sensus
O uirgo uirginum quod factum est istud? Quia
nec primam similem uisa es nec habere sequen-
tem. Laxa uocis iter, & collum tuum silentio com-
munitum pande interdum, & tutis auribus ami-
corum fidelium, uel breuiter eloquendo com-
mitte secretum, ut dicas nobis, quomodo uel p-
quid altissimo complacueris: qualis ille tibi fue-
rit, primum in corde siue in utero, deinde in con-
uictu siue in colloquio, dum lactares uberibus,
dum gestares eum ulnis trementibus? Sumus enim
fidi artifices, argentarii fideles, & ad laudem illius
qui tibi haec magna fecit, faciemus murenulas ue-
ritatis, ornamenta benedictionis & gratiarum acti-
onis benedicendo & gratias agendo, quia sic fe-
cit tibi, ita ut non sit locus, ubi uox laudis huius
non audiat, uox sonora, laus altisona, quam tuum
nomen concelebrans, iugiter te ambiat, & quo-
dammodo de collo tuo dependeat.

¶ Dum esset rex in accubitu suo, nardus
mea dedit odorem suum. Fasciculus myr-
rhæ dilectus meus mihi inter ubera mea
commorabitur. Botrus cypri dilectus me-
us mihi in uineis Engadi.

¶ Hoc dico uobis o amici: & hoc auribus uestris est.
Si habetis argentum, facite (ut dixistis) murenulas
mihi: imo non mihi, sed domino, memores illius dicti
Sapientis: Glorificantes dominum quantumcumque potueri-
tis, superualebit adhuc, & admirabilis magnificen-
tia eius; Benedicentes dominum, & exaltate il-

Eccl. 43.

hum, quantum potestis, maior est enim in laude
Exaltantes eum replemini uirtute, ne laboretis,
non enim peruenietis.

¶ Quid enim? Cum esset in sinu uel in corde pa-
tris, de illis altissimis suis respexit humilitatē me-
am, Hoc est quod dico: Dum esset rex in accubi-
tu suo: nardus mea dedit odorem suum. Quid
enim est uel erat accubitus regis, nisi cor uel si-
nus patris? Illi supradicti pastores uel sodales e-
ius, qui sese pares ei faciunt, & greges non ouium
sed hœdorum post se trahunt dixerunt, quod an-
te rex iste non fuerit, quod ex me initium sum-
pserit, q̄ homo tantum & supra hominem nihil
in eo sit. At ipse prius, quā ego essem, imo & Ioan. 8.
antequā Abraham fieret, est & erat, & in illo
accubitu suo erat. Nam in principio erat uerbum,
& uerbum erat apud deum. ¶ Dum ita esset nar-
dus mea dedit odorem suū, & hoc odore delecta-
tus, descendit in uterū meum. Olim in Eua malo
superbiæ fœtore offensus, & ob hoc ab humano
genere auersus fuerat: nūc autem delectatus bo-
no odore, nardo hūilitatis meæ: sic ad genus hu-
manum cōuersus est. Propterea nardum meam
dico humilitatem meam, quia sicut nardus her-
ba aromatica, paruo quidem frutice uel parua
spica, nequāquam in altum se subrigit, sed como-
sa atq; odoratissima, flore optimi odoris atq; ra-
dicula suauis, multis usib. probatur utilis: sic hu-
militas mea, suo quidē arbitrio uel iudicio pua-
est res, nimirūq; exilis, sed iudicio regis præciosi-
or ē cūctis opib. legis, in q̄bus hoīes iusti sibi ui-
dentur atq; magnifici: ipsumq; regē & patrē e-
ius deum, sanctum quoq; spiritū, unice delectat

RVPER. IN CANTICA CAN. CA.I,
uelut suavis odor, qualis q̄tusq; de nullo unquā
usq; ad ipsum spirant i uel spirare potuit sacri-
cio. O amici, hoc ego experta sum. Humilitatē
meam de illo accubitu suo sensit & respexit, &
ualde delectatus est, & placuit sibi, quod in isto
sexu tantam humilitatem inuenit: in isto (in q̄)
sexu, a quo initium superbix generi humano lu-
perueniens, totam massam corrumpit.

Hūilitas
Abrahæ,
& Dauid.
Genes. 18.
1. Reg. 14

¶ Prius in uirili q̄ in isto sexu fidam humilitatē
inuenit, & inter ceteros in ista gr̄a duo uiri ual-
de nominati sunt, scilicet Abraham & Dauid, q̄
& ex uerbis suis cognosci possunt, q̄ humiles fu-
erint in oculis suis. Abraham quippe, cum tan-
tus esset: ut cum eo deus loqueretur, & amicus
illi haberetur: non tamen oblitus sui. Loquar, in-
quit, ad dominum meum, cum sim puluis & ci-
nis: Dauid quoq; cum esset unctus rex, & Saul
persequeretur eum, quem persequeris (ait) rex Is-
rael, quem persequeris? Canem mortuum & pu-
licem unum. Propterea non solum non confun-
ditur deus uocari eorū deus, uerū etiam istis duo-
bus iurare deum altissimum non piguit, facturū
se hoc mysterium o amici quod in me cernitis.
In isto sexu tandem gratiam eandem, & fortassis
abundantiorē inuenit. Nolite incumbere mihi
ut explicem, quantam in me humilitatem, mitis
ipse & humilis corde inuenerit. Non possum elo-
qui, non possum uerbis consequi, Res ista nō est
effabilis. Quid uel quale sit hoc bonū, nemo scit
nisi qui accipit: Et cum acceperit, nulli nisi deo
potest effari: qui ut uidet, sic intelligit. Hoc tm̄
dixerim, quia requies est mentis: & qui hanc in-
uenit, sine dubio requiem animæ suæ inuenit,

Matth. 11.

Eccl. 24.

COMMENTARIORVM LIB. I. 19.

Ego in omnibus requiem istam quaesiui, & uidi
 dit rex respiciens ubi nardi huius ex me odorē
 sensit: uidit (inquā) q̄ regescere posset hic insua-
 uitate animā quietā, id est, humilis, descenditq;
 de illo accubitu suo, & requieuit in tabernacu-
 lo meo. Hic requieuit, hic habitauit totis nouem
 mensibus, & cuius erat dominus, eiusdem ancil-
 lā suā factus est filiū. Vultis audire amici, qua-
 lis exinde fuerit iste dilectus meus mihi, & ego
 illi. Ecce dico uobis. Fasciculus myrrhae dile-
 ctus meus mihi: inter ubera commorabitur. Cō-
 ferte istud illi dicto unius ex uobis, unius ex ami-
 cis iusti Symeōis. Ecce (inquit) hic positus in ru-
 inam & in resurrectionem multorū in Israel, &
 in signum, cui contradicetur. Et tuam ipsius ani-
 mam pertransibit gladius. Dico adhuc. Botrus
 cypri, dilectus meus mihi, in uineis Engadi. Sā-
 hāc scitis, si ista rite perpenditis, profecto in me
 inuenietis, & unde mecum cōpungamini, & un-
 tecum dulciter consolemini. ¶ Nolite solā attē-
 dere horā uel diem illam, in qua uidi talem dile-
 ctum, ab im p̄is cōprehensum male tractari. s. illud,
 illud, spinis coronari, flagellari, crucifigi, felle et
 aceto potari, lanceari, mori, & sepeliri. Nā tunc
 quidem gladius animā meam pertransiuit: sed an-
 teq; sic pertransiret: longum per me transitum
 fecit. Prophetissa nanq; eram, & ex quo mater
 eius facta sum, sciui eum ista passurū. Cū igitur
 carne mea taliter progenitum, talem filiū sinu
 meo fouerem, ulnis gestarē, uberibus lactarem,
 & talem eius futuram mortē semper praeocu-
 lis haberem, & prophetica, imo plusq; prophe-
 tica mente praeuiderem, qualem, quantā, quā-

Lucā, 26

Fascicu-
 lus myr-
 rhæ.

C iij

RVPERTI IN CANTIC. CANT. CA. I.

prolixam me putatis, materni doloris pertulisse
passionem. Hoc est quod dico. Fasciculus myr-
rhæ dilectus meus mihi: inter ubera mea cōmo-
rabitur. O cōmoratio, dulcis quidem sed plena
gemitib. inenarrabilibus. Ad ubera de foris strigebatur, & eisdem lactabatur uberibus, simul-
q; inter ubera intus in corde futuroꝝ præscio,
semper parebat: quali esset morte moriturus.
Veruntamen & illud sciebam, q; esset resurre-
cturus. Huius rei præscientia dulcis erat.

Bot. cypri

¶ Igitur dilectus meus mihi & fasciculus myr-
rhæ, q; moriturus, & botrus cypri erat: quia re-
surrecturus, & ultra non moriturus. Botrus (in-
quā) cypri, uidelicet terræ uel insulæ, botros præ-
dulces, uinumq; optimum afferentis, quia non
qualecunq; sed optimum est uinum resurrecti-
onis, & hoc inuenies Engadi, id est, fontis hœdi,
hoc enim interpretatur Engadi. Cur ergo ita di-
xerim? Iccirco nimirum, quia meus iste dile-
ctus, non iustos, sed peccatores uocare uenit, ut
resurgant in resurrectione prima, qui fuerant per
peccatum mortui, & hoc in fonte hœdi, in fonte
baptismi, in lauacro regenerationis: quo regene-
rati, fiunt oues, qui fuerant hœdi: fiunt sancti, q;
fuerant peccatis obnoxij. Ad hmoi fontem ueni-
entes iā non uineæ sunt, sed uineæ fiunt: ab alio
translati, in alio plātati. Vnde & qlibet eorū di-
cit: Si em̄ cōplātati facti sumus similitudini mor-
tis eius: sicut & resurrectionis erimus. In istis plan-
tationib. in istis uineis apparet iste Botrus cypri
sapiat dulcedo resurrectionis istius dilecti mei: De-
sideratis scire, qualis interea mihi in colloquio fue-
rit. Talis utiq; qlis ex uerbis istis debet itelligi.

Luca, 5
Apoc. 20
Tit. 3.

Rom. 6

¶ Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra, oculi tui columbarum

¶ Quid enim erat illum hæc & cætera hmōi dicere ad me, meq; illi sic & sic respōdere, nisi me atq; illū de scripturis, q̄ de me & de illo erant, q̄ familiariter tractare? Nam hoc ipsum, ecce pulchra es, nonne de illis scripturis est? Ecce (inquit Esaias) uirgo concipiet & pariet filium. Item: Egredietur uirga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet: & requiescet super eum spiritus domini, spūs sapientiæ & intellectus, spūs consilij & fortitudinis, spūs scientiæ & pietatis & replebit eum spiritus timoris domini. Hoc ergo dicebat: Ecce o amica mea completum est in te quod ille prænuñciabat. Quando em̄ nata est de domo Dauid, tūc egressa est uirga de radice Iesse: quando (inquam) nata es, quæ tātō humilior es hominib. huius seculi quanto uirgula quæuis minor & gracilior est grandibus cedris, & quercubus magnis, de quibus idem propheta, dicturus, & egredietur uirga, præmiserat. Et excelsi statura succidentur, & sublimes humiliabuntur & subuertentur condensa saltus ferro, & Libanus cum excelsis cadet. Quando autem ego ex te natus sum, tunc de uirga flos ascendit, super quem requiescit septiformis spiritus domini.

Scriptura
de Christo
& Maria.
Esa. 7

Esa. II

Esa. 10

¶ Ecce ergo tu pulchra es, & iterum dico: ecce tu pulchra es: pulchra decore uirgineo, pulchra unigenito filio. Taliter geminata nullius unquā fuit, nullius unquam erit pulchritudo.

¶ Adhuc addo istud pulcherrimum, oculi tui columbarum. Qui nam sunt oculi columbarum, nisi

C ij

RVPERTI IN CANTIC. CANT. CA. I.

dona septem gratiarum, id est, septem spirituum super me requiescentium? Septem namque oculi, qui iuxta Zachariam prophetam in uno lapide sunt, septem sunt spiritus dei, qui iuxta iam dictum Esaiam prophetam super florem requiescunt.

Isti oculi mei, sunt oculi tui, oculi columbarum oculi omnium gratiarum. **Coloss 2.** Omnium quippe gratiarum uel spirituum tu effecta es particeps, ex quo me castis uisceribus suscepisti, super quem requiescit & in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Hoc eo dicente mihi, quid ego illi?

¶ Ecce tu pulcher es dilecte mi & decorus, lectulus noster floridus, tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia cypressina.

¶ Hac ego illi: Considerate diligenter o amici, qualis sit ista ordinatio huius scripturæ, scripturæ cantabilis, in qua secretum nostrum, secretum dilecti & dilectæ contemplari desyderatis.

¶ Et hic & in cæteris quæ sequuntur, non ego dilecto & ille mihi, sed dilectus meus mihi & ego illi: nisi quod semel audistis, ego dilecto meo, & ad me conuersio eius. Fere in omnibus dilectam honore præuenit dilectus, utpote matrem filius. Ille mihi, ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra: & ego illi, ecce tu pulcher es & decorus dilecte mi. Ille mihi, sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias: & ego illi, sicut malus inter ligna sylvarum, sic dilectus meus inter filios. Quid de hoc censetis? Nonne ille cum deus & homo sit, debuerat ab homine nobis disciplina totum honore præueniri? At ille in hac disciplina totum

COMMENTARIO. LIB. I. 21

principatum possidebat. Huic apostolus ad Philippenses cum dixisset, nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, sed in humilitate superioris sibi inuicem arbitrantes, non quæ sua sunt singuli considerantes, sed ea quæ aliorum: protinus ait. Hoc sentite in uobis, quod & in Christo Iesu, qui cum esset in forma dei, &c. Ille nanque sicut in cæteris, ita in consideratione mei, semetipsum humiliavit, quodammodo non considerans, quod ipse esset deus, sed considerans, quod essem ego mater, & ipse filius, superiorem sibi arbitrabatur, quemadmodum & Euangelista uult intelligi, cum dicit. Et descendit cum illis & erat subditus illis. Itaque cum dilectus meus mihi, ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra, oculi tui columbarum: & ego illi, ecce tu pulcher es dilecte mi & decorus. Scitote amici, quia uerba ista non a summis labris ueniunt, sed rationis & ueritatis istæ uoces habent fundamentum. Ille namque ueraciter in me ueneratur, quod sua mater & uirgo: ego in illo adoro, quod sit Deus & homo. Dico ergo. Ecce tu pulcher es dilecte mi & decorus. ¶ Dicis mihi. Ecce tu pulchra es: & ego dico tibi, ecce tu pulcher es. Ex quo ego pulchra facta sum, ex eo tu, qui semper pulcher fuisti, pulchrior factus es. Nam uere in eo pulchritudinem tuam adauxisti quod cum deus esses, homo dignatus es fieri. Hinc tu pulcher & decorus, ita pulcher, ut sis ipsa substantia pulchritudinis: ita decorus, ut sis ipsum decus humani generis, Vere ergo dicis mihi. ecce tu pulchra es: & ego, dico tibi, ecce tu pulcher es, quia tu pulchritudo mea es. Quæ ergo pulchra sum, totum tibi attribuendum est. Neque

Lucæ. 12.

Qualis pulchritudo & decor dilecti.

C v

RVP. IN CAN. CANT. CAP. II

enim uirga floris, sed flos uirgæ pulchritudo est
Igitur non nisi opinione falsorum atq; fallentiū
nigra sum ego sicut tabernacula Cedar. Nam e-
contra pulchra ego sum, & pulcher es tu, & le-
ctulus noster floridus lectus, inquam, id est, ute-
rus meus, in quo tu quieuiſti totis nouem men-
sibus, & saluo uirginitatis meæ sigillo egressus
es flos pulcherrimus, nec iam in desertum eijcie-
mur sicut tabernacula Cedar, imo in Cinitate
nostra domos habebimus, & habebimus diuiti-
as multas, & præclaras scilicet ecclesias. Nam ta-
lium domorum nostrarū tigna cedrina, & laque-
aria sunt cypressina. Nam sicut cedrus imputri-
bile lignum atq; odoriferum, & cypressus lignū
cedro penē proximum, uirtutis eximiae sunt, se-
plorum quoq; trabibus apta, impenetrabili so-
litate nūquam oneri cedunt, sed ea, qua in prin-
cipio fuerint, firmitate perseverant: ita domesti-
ci nostri apostoli atq; apostolici uiri, doctores
ecclesiarum atq; prælati, perpetuæ uirtutis atq;
firmitudinis indeficientes erunt. & domus quo-
q; manufactæ nostræ stabunt, quam diu dura-
bit seculum, titulum habētes, locus terribilis, au-
la dei, porta cœli. Hic fructus, & adhuc locuple-
tior, te florem non decidētem sequetur. Quid
adhæc dilectus?

Domus ce-
drinæ tem-
pla sunt.

CAP. II.

¶ Ego flos campi & lilium conuallium.
¶ Ut tu dicis o amica mea, pulcher ego sum &
decorus, nam ego flos campi & lilium conualli-
um. i. decus generis humani, & honor parentū
humiliū, patrum spū pauperū, s. Abraham, Isa-
ac & Iacob, David quoq; & cæterorū: qui & si
meritis montes, mente conualles fuerunt: & si

diuites censu, pauperes spiritu extiterunt. Illos
ergo decus uel pulchritudo sum, uere flos, uere
lilium quia speciosus forma præ filiis hominū:
quam uidelicet formam taliter, ut ego, nullus ha-
bet filiorum hominum. ¶ Lilium quippe lactei
floris est herba, cuius dum candor sit in folijs,
auri tamen species intus effulget. Ita flos campi
siue lilium ego sum, flos lacteus, id est, puer mū-
dissimus. flos, inq̃, & castitatis lilium, cuius dū
caro siue humanitas exterius satis munda sit, di-
uinitatis tamen species intus incomparabilis est.
¶ Quid aliud dilectus diceret? Nunquid me dicē-
te, tu pulcher es dilecte mi & decorus: ipse aduer-
saretur, & ita deberet esse humilis & mitis cor-
de, ueritatem suimet conaretur abigere? Hoc im-
possibile est. Imo si nos negauerimus eum, ait q̃
dam uestrum, scilicet amicorum) ille fidelis p̃-
manet se negare ipsum non potest. Et illic ubi
quam homo fieret, dixit. Videte q̃ ego sim so-
lus & non sit alius deus præter me: & hic, ubi
homo factus dixit: ego flos campi & lilium con-
uallium, & ubi cunq̃, siue inimicis Iudæis, siue
uobis o amici Apostoli eius uel discipuli quip-
piam locutus est iuxta hunc sensum: profecto
pium est, consyderare hoc ipsum, quia ille fidelis
permanet, negare se ipsum nō potest, præsertim
causa poscente tam magna, cā salutis hoīm pro-
pter quos uenerat, quos in eum credere oportebat,
ut diceret ipse, quis esset, aut unde uenisset.
Est autem testis fidelis non soli sibi metipsi, ue-
rum etiam & alijs, ut testificetur & dicat de sin-
gulis, cuius sint meriti uel nominis. Ait ergo &

Psal. 44.
Chrūs uē
lilium.

Chrūs, se-
p̃ pulchrum
esse, nega-
re non pōt

† antequā
Deute. 32.

RVP. IN CAN. CANT. CAP. I.

mihi, quam & supra semel & iterum pulchram esse declamauit.

¶ Sicut lilium inter spinas, sic amica inter filias.

Lilium in
ter spinas,
Chrūs in
Iudæa
Gen. 22

¶ Hoc restabat, quoniam ille mihi dixerat, ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra: & ego illi, ecce tu pulcher es dilecte mi & decorus. Hoc (inquam) restabat dicere, quod reuera pulcher ipse, & quod ego ad similitudinem eius pulchra sim. Cum ergo dixisset, ego flos campi & lilium conuallium: protinus & mihi fidele perhibens testimonium, sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. ¶ Vbi iam quando lilium istud lilium conuallium inter spinas? Nimirum in Iudæa, quando tolerauit tot & tantas impiorum blasphemias, sustinuit probra, alapas, flagella, coronatus in super corona spinea. Sic quondam pater Abraham leuans oculos, uidit post tergum arietem inter uepres, hærentem cornibus, quem assumens obtulit holocaustum pro filio: Arietis ille, animal innocuum, præfigurabat lictud innoxij candoris lilium: uepres illæ, blasphemias & maledicta Iudæorum: post tergum Abraham, quia nondum uenerat, sed uenturus erat iste flos campi, siue istud lilium conuallium suo tempore.

Gen. 49

¶ Igitur illic inter detractiones siue accusationes Iudæicas lilium inter spinas & sic amica mea (inquit) inter filias: filias (inquam) non Hierusalem sed absolute filios, id est, hæreses uanas & uagas. Filia namque, cum absolute dicuntur, fere nullam significationem bonam habent, ut illic. Filia discurrebant super murum, sed exasperaue-

runt eum & iurgatae sunt. Inuiderunt illi, habentes iacula. Et alibi. Multae filiae congregauerunt diuitias, tu supergressa es uniuersas. Itaque & spinæ & filiae blasphemiae sunt Iudaeorum, sectae sunt haereticorum. Quaecunque huiusmodi spinæ lacerauerunt me, ipsae & amictam meam lacerauerunt, quaecunque huiusmodi filiae tibi inuiderunt, & mihi detraxerunt. Vbi ego spinis compungebar, imo & clauis configebar tu praesens patiebaris mente conuulnerata: & ubi tuae nigrinitati affiliab. derogatur, mihi quoque inuidiose detrahitur. Verum sicut ego spinas pertuli quidem, sed exuperavi: ita & de te ueraciter praedicabitur, quia cunctas haereses intermisisti. Ad haec inquam.

¶ Sicut malus inter ligna sylvarum: sic dilectus meus inter filios

¶ Malus lignum fructiferum, ligna sylvarum sine fructu sunt. Sic dilectus meus boni operis, facit fructum, filij uero ociosi & inutiles sunt. Dicunt enim, & non faciunt. Solummodo in hoc oportune gloriantur, quia filij sunt. Semen Abrahæ aiunt sumus, pater noster Abraham est, unum patrem habemus deum. Isti sunt filij & quasi sodales dilecti mei. Itaque suo quidem arbitrio filij sunt dei, filij Abrahæ: sed reuera ligna sylvarum, imo ex patre diabolo sunt, & tanquam ligna sylvarum, quia non solum non faciunt fructum bonum, uerum etiam fructum faciunt malum, suntque cubilia leonum, habitacula draconum, omniumque latibula ferarum, id est, spirituum malignorum.

Filij inutiles Iudæi.
Matth. 23
Iohan. 8

RVP. IN CAN. CAN, CAP. .I

nor, profecto excidentur & in ignem mittentur. Dilectus autem meus qualem, quam bonū inter eos fecit fructum. Vtiq; fructum uitæ æternæ, quia non utcunq; bona arbor ipse, sed lignū uitæ est. Hoc ego experta sum. Quomodo?

¶ Sub umbra illius quem desiderabam sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo.

Lucæ. I

Fructus eius
dulcis.

¶ Ex quo mihi angelus locutus est, spiritus sanctus superueniet in te, & uirtus altissimi obumbrabit tibi: ego sub umbra illius sedi. ¶ Non steti ad horā sub umbra, ut interdum paterer carnis æstum, interdum haberem refrigerium: sed omnino sedi, quia semper pacem habui, iugiter sub umbra illius quieui: Et fructus eius dulcis gutturi meo, id est, cordi meo. Quis uestrū nescit, q; sit fructus eius dulcis? Expulit em̄ a nobis amaritudinem mortis, & uitæ æternæ dulcedinem indidit. Malus fructus, imo malus mortuus, quod Adam per Euam uitam perdidit, & mortem inuenit, bonus fructus, quo genus humanum per Mariam mortem perdidit, & uitā inuenit. Hic est fructus eius. Ad quid enim uenit, ad quid succreuit inter ligna sylvarū, nisi ut faceret huiusmodi fructum, quo euacuaret primæ præuaricationis reatum, ligni ueriti mortis? Vbi tempus uenit huiusmodi fructus edendi, accipiens panem & uinum, & benedicens, accipite (inquit) & comedite, hoc est corpus meum: accipite & bibite, hic est sanguis meus. Nō uidistis ibi carnes & sanguinis speciem: profecto nec Eua uidebat promissam sibi a serpente dei similitudinē. Nō uidistis, nisi panem & uinū profecto nec Eua uidit nisi pomū uisu uel aspe-

Matth. 26
Luc. 22.

Gene. 3.

COMMENTARIO. LIB. I. 24

clau pulchre. Attamē illa credidit qđ nō uidebat credidit (inquā) serpenti dicēti, neq̃q̃ morte moriemini, sed eritis sicut dñi: magis quā deo dicenti, morte moriemini in quocūq; die ex eo comederitis. Plus (inquā) serpenti quā deo credidit.

¶ Iusta ergo lege, ut expietur ille reatus malæ credulitatis, exigitur fides, ut credatis id qđ non uidetis: credatis (inquam) deo dicenti, hoc ē corpus, & hic est sanguis: magis quā serpenti, qui p̃ hæreticos dicit, non est caro, non est sanguis: & eritis sicut filij dei. Hæc ubi fecit & dixit paratā in conspectu uiuentiū mensam, relinquens competentē illis, cōfestim ad mortuos siue dormientes ipse obdormiscens & mortuus profectus, aīa descendente ad anīas, & corpore ad corpora in eundem terræ uentrē, quo fuerant recepta, atq; ita de semetipso cibauit atq; potauit eos, atq; exinde sub umbra illius sedent in perpetuū, & fructus eius dulcis gutturi eorū. Mihi potissimum umbra suauis & fructus dulcis quā cū amore spūs trahit ad illum & natura carnis. Cum eēt in uita p̃nti, non solum mō supradictō sub umbra illius sedere, uerū etiam faciem eius desyderabam semper uidere, semperq; mecum p̃ntem habere. Sed quid actum est?

Psal. 22

¶ Introduxit me rex in cellam uinariā & ordinauit in me charitatem. Iohan. 2

¶ Ventū est ad nuptias, ubi & aquas in uinum cōuertit. Hoc initium signorū cōtinuo facturū dixit mihi. Quid mihi & tibi est mulier? Nondū uenit hora mea. Dixeram enim ego illi. Vinum nō habent. Et quidem uerum erat, quia uinum non habebant, non solum sicut litera sonat de-

Vinū non habent.

RVP. IN CAN. CAN, CAP. .I.

fecisse uinum, sed quia defecerat in omnibus nutrijs huius seculi per peccatum primi hominis uinum uerum, scilicet incorruptio animarum & immortalitas corporum. De huiusmodi uino maior illi cura erat, sed nondum (ait) uenit hora mea hora scilicet propinandi hoc uinum, reparandi per mortem & resurrectionem meam in corruptionem animarum, immortalitatem corporum.

Quid mihi
& tibi est
mulier

¶ Tanto mihi negotio impendente, quid mihi et tibi est mulier? Opus dei tuis affectibus proponendum est. Non tuam, imo non meam sed patris mei uoluntatem fieri oportet. His & alijs huiusmodi uerbis introduxit me in cellam uinariam & ordinauit in me charitatem, id est, intelligere me fecit se ad hoc uenisse, ut humani generis aquaticam infirmitatem in suum uinum, id est, in suae immortalitatis conuerteret fortitudinem & quod affectibus meis diuinam uoluntatem praeferre deberem. ¶ Hoc est enim ordinata habere charitatem, optare quidem ut non moriatur talis dilectus, sed amplius desiderare totius humani generi salutem. Inordinata & ad hoc ordinanda erat charitas Petri qui assumens illum seorsum, absit (inquit) domine non erit tibi istud. Dixerat enim, quod tradendus esset in manus hominum & occidendus. Iam dudum docuerat me charitatis ordinem, ut dolorem quidem & iusti doloris gladium in mente uel anima portarem, non tamen auerti propositum dei cuperem, prouenturum ipsi ad gloriam & honorem, & humano generi ad perpetuam salutem. Quid igitur?

Ordinata
charitas
Mat. 16

¶ Fulcite me floribus, stipate me malis,
quia amore langueo. Leua eius sub capite
meo, & dextera illius amplexabitur me.

¶ Ecce abiit, ecce recessit. Comprehensus ab im-
pijs & occisus abiit in sepulchro descendit ad in-
fernum, resurrexit, & parumper uisus recessit in
coelum. Scitis autem, quicumque amici estis, qui-
cumque illum diligitis, scitis, quia quisque uestre dicit.
Cupio dissolui & esse cum Christo. Quanto ma-
gis ego; quare illum genui cum illo esse cupio?
Reuera non quocumque cupio, sed & amore lan-
gueo. Igitur fulcite me floribus, stipate me ma-
lis. Hæc mihi sit consolatio. Amore languens pro
absentia dilecti, unde possum consolari, nisi ex eo,
ut credatis, & credentes uitam habeatis in no-
mine eius o populi uniuersi? Credendo fulcite me
floribus, bene operando & fructum uitæ æternæ
percipiendo stipate me malis. Ita enim fiet, ut
non lassescam fatigatione dilationis. ¶ In hoc le-
ua eius sub capite meo, quod interim dum differor
floribus uestris fulcior, & malis uestris stipata
sum: quia uester profectus, uestra salus, meum est
gaudium, & nihilominus quidam amore langueo
sed in isto consolata sum. Hæc est leua eius sub ca-
pite meo, uidere me, impleri ea quæ scripta sunt de
eo, quæque ipse promisit de se metipso, uidere hoc
donum quod effudit, scilicet spiritum sanctum,
quem die Penthecostes misit, uidere euangelium
eius, prædicari ubique sequentibus signis, multi-
plicari credentes in nomine eius, reflorescere mu-
ltum ecclesijs eius, & fructificare cunctis uirtu-
tibus, curuari in nomine eius omne genu cele-

D

Philipp. 1.

Actu. 2
Mar. ult.
Philipp. 2

RVPERTI IN CANTI. CAN. CA. I.
stium, terrestrium & infernorum, & omnē lin-
guam confiteri, quia ipse dominus Iesus Chri-
stus in gloria est Dei patris. Leua (inquam) hæc
est sub capite meo, id est, con solatio magna qui-
dem, sed minor expectatione uel desiderio meo.
Quæ est illa expectatio? Quod est illud deside-
rium? ¶ Et dextera eius amplexabitur me, id est,
gloria patris, in qua ipse est, totam circunda-
bit & implebit me, cum de præsentī secu-
lo eduxerit & assumpserit me. Illa ui-
delz dextera, q̄lis ¶ est Psalmista
breuiter ¶ intimat, dicens: Et
delectationes in dextera
tua usq; in finem.

alias ¶ sit.
alias ¶ in-
sinuat.
Psalm. 15.

FINIS LIBRI PRIMI.